

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Методологія наукових досліджень

Шифр та назва спеціальності
032 Історія та археологія

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Історія науки та українознавство

Кафедра
Українознавства, культурології та історії науки
(310)

Рівень освіти
Третій (доктори філософії)

Тип дисципліни
Загальна підготовка; обов'язкова

Семестр
2

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Шишкіна Євгенія Костянтинівна

Yevheniia.Shyshkina@khpі.edu.ua

к.і.н., доцент,

доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки

Автор біля 110 наукових та навчально-методичних праць.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<http://web.kpi.kharkov.ua/ukin/vikladachi>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна «Методологія наукових досліджень» сприяє формуванню в аспірантів системи уявлень про методологію як галузь інтелектуальної діяльності, що забезпечує взаємно збагачуючі зв'язки між дисциплінами різного рівня узагальнення, надання широкої панорами методологічних принципів, підходів і методів наукового дослідження, формулювання методологічної і наукової культури. Предметом навчальної дисципліни є система загальних принципів, підходів та методів пізнання, технологія наукового дослідження.

Курс спрямований на формування знань про методологічні основи сучасної науки, категоріальний апарат методології науки, види і форми науково-дослідної роботи, технологію організації наукового дослідження, рівні та методи наукового дослідження, структуру та основні етапи науково-дослідної роботи, оформлення результатів наукових досліджень, впровадження результатів наукових досліджень у практику та оцінка їхньої ефективності. Він також сприятиме формуванню умінь визначати актуальні проблеми досліджень, розробляти, обґрунтовувати та доводити наукові гіпотези, формулювати мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, логічно будувати наукове дослідження відповідно до його мети і завдань, застосовувати доцільні методи при проведенні наукових досліджень, використовувати найновітніші досягнення методології науки, оформляти результати наукових досліджень.

Курс має сформувати в аспірантів навички роботи з літературою і джерелами інформації, планування та організації науково-дослідної роботи, проведення дослідницької діяльності,

використання традиційних та сучасних методів наукових досліджень, висвітлення результатів наукових досліджень, визначення ефективності наукових досліджень.

Мета та цілі дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є формування у аспірантів поглиблених знань з методології, методики, організації наукової діяльності та їх практичного застосування у своїй дослідницькій роботі.

Цілі курсу:

Розуміння основних закономірностей розвитку науки.

Усвідомлення ролі і значення наукових досліджень для розвитку суспільства.

Володіння термінологічним і понятійним апаратом дисципліни.

Здатність обирати методи і методики для виконання науково-дослідних робіт.

Вміння організовувати поетапне виконання наукового дослідження.

Уміння знаходити, систематизувати, аналізувати, узагальнювати та оцінювати інформацію.

Здатність до критичного осмислення результатів дослідницької діяльності.

Уміння науково обґрунтувати отримані наукові результати.

Здатність репрезентувати та оприлюднювати підсумки наукового дослідження.

Усвідомлення відповідальності за результативність та достовірність наукового дослідження.

Здатність до інноваційної діяльності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль - екзамен.

Компетентності

СК-1. Здатність здійснювати історіографічну критику, уміти виявляти необ'єктивну інформацію і неупереджено інтерпретувати зміст досліджуваної літератури.

СК-2. Володіння основами наукового пошуку історичних джерел та здійснення їхнього аналізу, з врахуванням останніх досягнень у галузі історичного джерелознавства.

СК-3. Здатність до організації та проведення наукових досліджень відповідно до новітніх тенденцій розвитку історичної науки. Вміння здійснювати наукові дослідження із залученням широкого кола джерел і наукової літератури, сучасних методів дослідження із найактуальніших історичних проблем.

СК-4. Розуміння основних причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей історичного процесу, набуття навичок критичного мислення, вміння систематизувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію.

СК-5. Розуміння тенденцій розвитку суспільства і науки на сучасному етапі та їхнього зв'язку з минулим досвідом. Вміння логічно аргументувати і доказово відстоювати власну позицію під час наукової дискусії.

СК-6. Спіратись на останні наукові досягнення історичної науки у викладацькій діяльності.

Результати навчання

РН-7. Володіти методологією історіографічної критики, уміти виявляти необ'єктивну інформацію і неупереджено інтерпретувати зміст досліджуваної літератури.

РН-8. Знати та володіти основами наукового пошуку історичних джерел і здійснення їхнього аналізу з врахуванням останніх досягнень у галузі історичного джерелознавства.

РН-9. Демонструвати здатність до організації та проведення наукових досліджень відповідно до новітніх тенденцій розвитку історичної науки, вміти здійснювати наукові дослідження із залученням широкого кола джерел і наукової літератури, сучасних методів дослідження з найбільш актуальних історичних проблем.

PH-10. Розуміти основні причинно-наслідкові зв'язки та закономірності історичного процесу, демонструвати навички критичного мислення, вміння систематизувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію.

PH-11. Розуміти тенденції розвитку суспільства і науки на сучасному етапі та їхній зв'язок з минулим досвідом. Демонструвати вміння логічно аргументувати і доказово відстоювати власну позицію під час наукової дискусії.

PH-12. Демонструвати здатність враховувати новітні досягнення історичної науки у викладацькій діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції - 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год. Форма оцінювання - екзамен

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

«Історія України у глобальному вимірі», «Історія української науки і техніки», «Методологія наукових досліджень»

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний (використання історичних джерел, мультимедійних засобів), проблемного викладання (наукові дискусії).

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: пошуковий (джерелознавча евристика), дослідницький (виконання індивідуальних творчих завдань, критика джерел та робота над оформленням результатів досліджень),

Методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: тестування, підготовка текстів наукових робіт.

За програмою навчання передбачено виконання завдання для самостійної роботи здобувачів освіти

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

ТЕМА 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАУКИ

ТЕМА 2. МІСЦЕ ІСТОРІЇ В СИСТЕМІ НАУК

ТЕМА 3. ПОНЯТТЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 4. ТЕХНОЛОГІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

ТЕМА 5. УНІВЕРСАЛЬНІ (ФІЛОСОФСЬКІ) МЕТОДИ ПІЗНАННЯ

ТЕМА 6. ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ МЕТОДИ

ТЕМА 7. КОНКРЕТНОІСТОРИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ

ТЕМА 8. МІСЦЕ ІСТОРІЇ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

ТЕМА 10. РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Теми практичних занять

Семінар 1. ПОНЯТТЯ НАУКИ. ЕТАПИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Семінар 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Семінар 3. НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Семінар 4. ТЕХНОЛОГІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

Семінар 5. РІВНІ ТА МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Семінар 6. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Семінар 7. КЛАСИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Семінар 8. МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
Семінар 9. ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Семінар 10. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Робота на практичних заняттях оцінюється від 1 до 6 балів, максимально на всіх практичних заняттях можна отримати 30 балів

Теми лабораторних робіт

Не передбачені

Самостійна робота

Закономірності та етапи розвитку світової наукової думки.
Роль науки у сучасному суспільстві.
Класифікації наук.
Особливості розвитку української науки.
Основні риси НТР на сучасному етапі.
Наукознавство: проблеми та дискусії.
Особливості наукового пізнання. Поняття наукового мислення та наукового знання.
Евристичний та синергетичний підходи у розвитку методології пізнання.
Структура методології науки.
Типологія методів наукових досліджень.
Філософські методи.
Загальнонаукові методи.
Спеціальні методи історичної науки.
Основні етапи наукового дослідження.
Наукова проблема і тема дослідження.
Поняття об'єкту, предмету, мети та завдань наукового дослідження.
Типологія наукових підходів.
Форми представлення результатів наукових досліджень.
Критерії оцінки результатів наукового дослідження.
Евристичні методи та моделі.
Емпіричні та теоретичні закони
Фундаментальні та прикладні наукові дослідження
Види доказів та схеми доведення гіпотези
Авторське право. Патенти на винахід, корисну модель та промисловий зразок.
Ефективність науково-дослідної роботи групи.

Написання реферату за запропонованою темою – максимально 40 балів.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни "Методологія наукових досліджень" : для аспірантів спец. 032 "Історія та археологія" / уклад.: Я. В. Мотенко, Є. К. Шишкіна ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2021. 47 с.- URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54525>.
2. Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни "Методологія наукових досліджень" : для аспірантів спец. 032 "Історія та археологія" / уклад.: Я. В. Мотенко, Є. К. Шишкіна ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2021. 55 с.- URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54526>.

3. Методологічні основи наукових досліджень: підручник для студентів технічних спеціальностей / Н. І. Посвятенко, О. Є. Тверитникова, Е. К. Посвятенко, Ю. Є. Демідова. Харків: «Факт», 2022. 320 с. - URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c662be65-8477-4ff3-bef1-2f69f1319c81/content>
4. Мотенко Я. В., Є.К. Шишкіна Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. для аспірантів спеціальності 032 «Історія та археологія». Харків : Іванченко І. С. , 2021. 208 с. - URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56109>
5. Тестові завдання з дисципліни "Методологія наукових досліджень" : для аспірантів спец. 032 "Історія та археологія" / уклад.: Я. В. Мотенко, Є. К. Шишкіна ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків, 2021. 64 с.- URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54539>

Додаткова література:

1. Бориченко К. В., Гудзь А. О., Панфілов О. Є. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб для здобувачів вищої освіти 1 курсу магістрат. ф-ту адвокатури та антикорупц. діяльності [Електронне видання] / К. В. Бориченко, А. О. Гудзь, О. Є. Панфілов. – Одеса : Фенікс, 2022. – 48 с. - URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/22511>
2. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2019. 368 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/OMND.pdf
3. Історичне джерелознавство: Підручник / Авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М. Г. Палієнко; Гол. ред. С. В. Головка. Київ: Либідь, 2002. 488 с. <http://resource.history.org.ua/item/0007771>
4. Ковтун Н. М. Методологія наукових досліджень. Навчально-методичний посібник для магістрантів спеціальності 033 Філософія. Житомир, 2020.- 63 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/31228/2/Ковтун%20Н.%20М.%20Навч.-метод.%20посіб.%20з%20методології%20наукових%20досліджень.pdf>
5. Конспект лекцій з дисципліни «Методологія наукових досліджень» для студентів спеціальності 125 «Кібербезпека», 172 «Телекомунікації та радіотехніка» всіх форм навчання / уклад: С.І. Лізунов, В.О. Костенко Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 203 с. URL: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/5719>
6. Конспект лекцій із дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для підготовки доктора філософії спеціальності 051 «Економіка» за освітньонауковою програмою «Економіка»/ уклад: Л.О. Птащенко – Полтава, Полтавська політехніка, 2021 – 120 с. - URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/11342/3/Конспект%20лекцій%20МОНД.pdf>
7. Лях С. Р. Методологія історії: класика і практика: навчальний посібник. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 130 с. URI: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/11608/1/Лях%20-%20Методологія%20історії.pdf>
8. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с. URL: https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/20201113_100711.pdf
9. Методологія і організація наукових досліджень : навчальний посібник [Електронний ресурс] / А. О. Азарова, Н. О. Біліченко, Ю. В. Міронова, Л. М. Ткачук. Вінниця : ВНТУ, 2022. 117 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2023/Azarova_2022_117.pdf
10. Мотенко Я.В., Шишкіна Є.К. Методологічні основи інструменталізації історії (на прикладі курсу «Історія вітчизни» у середніх загальноосвітніх навчальних закладах ОРДО) Українознавчий альманах. 2021. Вип. 29. С.107–112. <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2021.29.15>
11. Мотенко Я.В., Шишкіна Є.К. Методологічні аспекти застосування цифрової історії у гуманітарній освіті військовослужбовців збройних сил України Воєнно-історичний вісник. Том 41. №3 (2021). С.146–156. <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2021-41-3-146-156>

12. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Харків: Право, 2023. 31 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/p_OMND-2023.pdf

13. Строкань О. В., Мірошніченко М. Ю. Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності: конспект лекцій. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2021. 152с. URL: http://www.tsatu.edu.ua/kn/wp-content/uploads/sites/16/mondzoiv_konspekt-lekcij-1.pdf

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності здобувача освіти та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з усних виступів на практичних заняттях (30%), самостійної роботи (40%) та відповіді здобувача на питання на іспиті (30%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено
30.08.2024

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олена ТВЕРИТНИКОВА

30.08.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Олена ТВЕРИТНИКОВА